

CATALUÑA:
¿TEÑEN FUTURO AS COOPERATIVAS?
¿QUEDA UN ESPACIO PARA AS COOPERATIVAS NO FUTURO?

Josep CASTAÑO i COLOMER
Institut per a la Promoció i la Formació Cooperatives

Hai incerteza sobre o futuro das cooperativas. Incerteza segundo o sector económico no que opera, e para máis, incerteza sobre o futuro da forma societaria de cooperativa. Nos sectores en declinio, as cooperativas van ter dificultades con independencia da súa forma societaria mesmo reaccionando habitualmente as cooperativas máis lentamente ós problemas formulados no sector. A súa natureza faina vulnerable en momentos de crise —ampliación de capital, reinvestimento dos beneficios, contratación de mandos, organización xerárquica eficaz— que ten que ver coa antinomia democracia / eficacia empresarial, que traba a adopción de estratexias empresariais atrevidas e queren a rutina antes cá creatividade e a iniciativa. Con todo cumprindo certas condicións —elección axeitada dos sectores, da estratexia, do marco referencial, da cultura empresarial, das esixencias societarias—, teñen claras perspectivas. Examinanse as perspectivas das cooperativas catalanas por clases.

1. Limiar

Son consciente do arriscado que resulta falar do futuro das empresas cooperativas, debido ás grandes transformacións producidas no mundo económico e social destes últimos tempos e ás que aínda poden producirse nos próximos anos. Nembargantes, intentarei facer un bosquexo cinguido a Cataluña —que pode ser trasplantable a outras zonas xeográficas—.

¿Teñen futuro as empresas cooperativas? Para responder con propiedade deberíamos distinguir entre futuro do sector económico no que operan e futuro da forma societaria da cooperativa. É dicir, unha cousa é a actividade que desenvolven as cooperativas e outra a súa forma societaria. É evidente que certos sectores económicos están periclitados de por sí e as cooperativas non van ter éxito neles, aínda sendo cooperativas. Todos estaremos de acordo en aceptar que moitos dos sectores económicos nos que operan as cooperativas hoxe están en plena transformación e quererán enormes esforzos por parte das empresas que están neles para seguir a se manteren activas. Así, por exemplo, dentro do sector agrícola-gandeiro constátanse serias dificultades en:

- cereais,
- aceite,

- froitos secos,
- pensos,
- produción de carne bovina,
- produción de porco,
- produción de leite, etc.

No sector industrial están en crise:

- o textil maioritariamente (especialmente confección de serie, que é onde abundan as cooperativas),
- os pequenos transformados metálicos,
- as fabricaciónns de accesorios, etc.

No sector servicios experimentan graves dificultades as cooperativas que operan dentro da distribución alimentaria (especialmente as de consumidores, non tanto as de comerciantes por menor...). E así poderíamos seguir.

Pero as dificultades inherentes a algúns sectores económicos, tamén é certo que así experimentan non unicamente as cooperativas senón tódalas empresas, con independencia da súa forma societaria. Pero, en cambio, é xusto recoñecer que as peculiaridades das empresas cooperativas fan que éstas reaccionen habitualmente con máis lentitude ante os problemas que se formulen no sector.

A isto engádese que a cultura empresarial dos directivos das cooperativas adoita ser inferior á media das outras empresas privadas, e iso percébase por unha banda na elaboración de alternativas e, pola outra, no fráxil coñecemento da propia mecánica cooperativa para chegar a tomar decisións importantes e con rapidez no eido empresarial.

Non sendo en raras excepcións as cooperativas dedícanse a actividades primarias (por exemplo, en agricultura as cooperativas tenden a agrupa-las colleitas dos seus socios agricultores para vendelas ás grandes empresas transformadoras na alimentación, ou tamén ós intermediarios; é dicir, non se dedican habitualmente nin á transformación nin á comercialización); na clase de traballo asociado as cooperativas dedícanse moi a miúdo a operacións elementais de transformación, que soen realizar manualmente, fronte a outras empresas que as realizan con maquinaria automática, robots e semirobots...; no sector da distribución alimentaria, as cooperativas de consumo perderon o tren na súa maioría debido ós enormes cambios que se produciron nel e ós problemas aparecidos que aquelas foron incapaces de superar.

2. *¿Queda un espacio no futuro para as cooperativas?*

Por suposto que a súa natureza fai vulnerable á sociedade cooperativa en moitos momentos decisivos:

Tamén hai que reconocer que en Catalunya —clasificadas como cooperativas de consumo— están “Abacus” (de material escolar e libros) e “SCIAS” (de servicios de asistencia sanitaria), que están en plena expansión económica.

3.2. As cooperativas agrícolas

As cooperativas agrícolas son algo máis de 400 en Catalunya, pero, como o conxunto do sector agrario, están sufrindo o impacto da incorporación de produtos agrarios procedentes de moitos outros países, suprimíronse as subvencións á produción agraria (SENPA, FORPA, etc.)... e dos 115.000 agricultores gandeiros a plena dedicación que había en 1.980 xa só quedan hoxe 60.000, e parece ser que aínda quedarán menos. As 400 cooperativas de hoxe son de tamaño moi desigual e os expertos opinan que moitas cooperativas locais terán que pechar porque quedarán con tan poucos agricultores que é imposible continuar e moitas outras haberán de fusionarse a nivel comarcal ou aínda supracomarcal para lograr economías de escala e facer fronte ás esixencias de organización empresarial, é dicir, cooperativa con 40 socios agricultores e producións pequenas non pode dispoñer dunha infraestrutura de empresa ca que lograr bos precios no mercado e beneficiar así ós agricultores socios. Todas estas circunstancias dan lugar a pensar que ademais das 13 ou 14 cooperativas que funcionan xa moi ben e que van medrando, quedarán nun futuro non moi lonxano unhas 40 cooperativas máis como resultado do proceso de fusionións, se ben todas elas cun volumen de operacións moi superiores ós 10.000 millóns de pts. de hoxe, e polos demais cuns socios agricultores que na súa gran maioría alternarán a súa actividade agraria con outras no sector servicios (agriturismo, hostelería nas súas diversas variedades, talleres de reparación e mantemento, distribución de produtos, etc.)

Na medida en que os agricultores cooperativistas sepan recoñecer estas realidades e sepan toma-los acordos pertinentes nas súas cooperativas, o cooperativismo agrario salvarase e prestaralles grandes servicios. Diminuirá o número de cooperativas, pero aumentará a proporción de agricultores afiliados a elas, e sobre todo aumentará o seu volume de negocios.

3.3. Cooperativas de traballo asociado

As cooperativas de traballo asociado van aumentando pouco a pouco en Catalunya. Hai unhas 1.500 en funcionamento, pero delas só unhas 550 funcionan con normalidade, e destas só cerca da metade consiguen resultados satisfactorios; é dicir, que producen beneficios e, en consecuencia, ademais de pagar as retribucións laborais con puntualidade quedálles algún remanente para invertir en novos equipos de produción. As cooperativas de traballo asociado forman parte do sector da pequena e mediana empresa, e parece ser que esta seguirá tendo un espacio importante

en todo o que é mantemento e servicios en xeral. Obsérvase unha certa tendencia nos países industrializados a que os pequenos empresarios autónomos se agrupen en cooperativas unhas veces de servicios e outras de traballo asociado, para reduci-los custes de instalación e de impostos; isto ten de inconveniente que teñen que saber traballar en equipo, cousa que non é doada. Pero para os pequenos autónomos isto resúltalles bastante ben xa que na cooperativa benefíciense de algunhas reducións fiscais e da posibilidade de pedir créditos bonificados e aínda subvencións que individualmente non poderían recibir, ademais do feito de que ó ser cooperativa de traballo asociado no caso de crise simplemente repártense os poucos ingresos que quedan entre os socios en vez da obrigaçión que ten o empresario privado de seguir abonando os salarios completos ós seus asalariados. Ademais, en Catalunya a reforma da lei de cooperativas producida en 1991 permite xa a constituçión de cooperativas de traballo asociado con só 3 traballadores, e ademais dase o caso de que famoso decretazo de abril de 1992 suprimiu a capitalización das prestacións por desemprego ós autónomos e só as concederá ós desempregados que tendo dereito a ellas se incorporen a unha cooperativa ou a unha sociedade anónima laboral, pero tampouco os desempregados que se instalen como autónomos.

As cooperativas de traballo asociado gozarán tamén dun futuro na medida en que en cada zona xeográfica se monte unha infraestrutura de apoio e de asesoramente, sexa unha federación ou unha unión de cooperativas, ou unha cooperativa de crédito como é o caso de Caja Laboral Popular, de Mondragón, ou da Caixa Popular de Valencia, ou ben se monte unha cooperativa de segundo grao.

3.4. Cooperativas de crédito

Para as cooperativas de crédito o futuro é negro en Catalunya, posto que o sector financeiro está xa moi trillado por bancos e caixas de aforro e en especial estas últimas ocuparon o sector popular que aquelas poideran ter. Actualmente quedan só tres cooperativas de crédito urbanas, vinculadas a colexios profesionais (enxeñeiros, avogados e arquitectos) e cinco caixas rurais, pero cun volume global máis ben discreto. Mentras as cooperativas de crédito de colexios profesionais logran baixos custes de mediación debido a unha serie de circunstancias favorables, e con isto proporcionan ós seus afiliados créditos en condicións moi favorables, nas caixas rurais opérase cuns custes de mediación bastante elevados e non logarn ofrecer, salvo algunha excepción, os créditos a condicións máis favorables que as caixas de aforro.

4. Conclusión

De todo o exposto pódese deducir que hai un futuro para as cooperativas, pero sempre vinculado á viabilidade do sector no que operen.

No caso das cooperativas agrarias o futuro está vinculado ás cooperativas de

gran tamaño. Nas cooperativas de traballo asociado o futuro está vinculado á empresa de pequenas dimensións porque só así se estimulará o esforzo persoal dos socios.

Hai futuro, pero a condición de que extremen os criterios de eficacia empresarial así como a honestidade na xestión para seguir merecendo a credibilidade por parte dos socios. Cada vez que unha cooperativa de calqueira tipo comparece ante os tribunales por malversación de fondos do consello, ou por suspensión de pagos, ou por quebra... destrúe unha porción importante de credibilidade do público no conxunto das cooperativas.

SUMMARY There is uncertainty about the future of cooperatives. Uncertainty about the economic sector in which they operate, and even about the future of this form of society itself. In the declining sectors, cooperatives are going to have difficulties independently of their form of society even if they react against the problems developed in the sector. Their nature makes them vulnerable in times of crisis —increase of capital, reinvestment of profits, management contracting, efficient hierarchical organization— which is related to the antinomy democracy / managerial efficiency. This hinders the adoption of bold managerial strategies and seeks routine rather than creativity and initiative. If cooperatives fulfill certain conditions —appropriate choice of sectors, strategy, referential framework, managerial culture, an social requirements— they have clear perspectives. The perspectives of catalan cooperatives are examined by classes.

**Os artistas
procuran a calidade da súa obra.
Nós coidamos a calidade
dos nosos servizos.**

auditoria / asesoría fiscal / asesoría laboral
estudos económicos e financeiros / organización e desenvolvemento contabel
selección e formación de persoal.

unipro

P. y Margall, 72. baixo - 36202 Vigo - Apartado 887
Teléfono 986 23 86 04 - Telefax: 20 56 04

Bianco Porto, 2. entresuelo - 36001 Pontevedra - Apartado 214
Teléfonos 986 85 54 12 - 16 - Telefax: 84 29 43

Avenida da Mariña, 132 - 1.ª A - 36600 Vilagarcía - Apartado 333
Teléfono 986 50 71 97 - Telefax: 50 03 46

Ramón González, 14-1.ª - 36400 Porriño
Teléfono 986:33 63 36 - 33 62 10 - Telefax: 33 50 30